

INDIVIDUALNI SOCIJALNOPEDAGOŠKI RAD S UČENIKOM

Slobodan Uzelac

Stručni članak

Odsjek za socijalnu pedagogiju
Fakultet za defektologiju, Zagreb

UDK: 376.5
Zaprimljeno: 9. 06. 1993.

Sažetak

U ovome je radu prezentirana metodika individualnog socijalnopedagoškog rada odgajatelja (nastavnika, razrednika, pedagoga, socijalnog pedagoga) s učenikom osnovne škole s poremećajima u ponašanju. Autor opsežno analizira dosadašnja dostignuća temeljito obrađujući nužnost i karakter prvih kontakata učenika s poremećajima u ponašanju i odgajatelja a koji se dešavaju u uobičajnim školskim uvjetima. Prezentira i rezultate eksperimentalnog rada u Zagrebu. Eksperiment je dio projekta "Pojavni oblici poremećaja u ponašanju djece i omladine u osnovnoj školi, uvjeti života u obitelji i metode pedagoškog rada". Autor iznosi metodološka rješenja primijenjena u eksperimentu napose u vezi s izborom odgajatelja te procjenama uspješnosti njihova rada. Rezultati eksperimentalnog rada upućuju na zaključak o zadovoljavajućim mogućnostima korištenja dijadičke komunikacije u radu s učenicima s poremećajima u ponašanju. Autor istovremeno upozorava kako ni ovo nije efikasan univerzalni model rada sa svim učenicima. U radu su prezentirana dva primjera rada s učenicima.

KLJUČNE RIJEČI: poremećaji u ponašanju, individualni rad, voditelj, prvi kontakti, ekscenno ponašanje

1. POJAM I POTREBA INDIVIDUALNOG SOCIJALNOPEDAGOŠKOG RADA

Individualni socijalnopedagoški rad, za razliku od grupnog rada i od rada u socijalnom prostoru, svodi se na odnos jednog odgajatelja¹ i jednog odgajnika - učenika s poremećajima u ponašanju. Riječ je o odnosu kojeg bismo, uz nužan oprez, mogli usporediti s odnosom koji je, na primjer u psihologiji, poznat pod nazivom "kliničko - psihološki rad" a koji, kako je poznato, obuhvaća kako dijagnostički, tako i terapijski aspekt rada psihologa. Ovaj je rad, dakle, usmjeren prema individui, osobi, pojedincu ... a ne zajednici. Respektirajući karakteristična svojstva učenika, rad je usmjeren kako prema općim, tako i prema posebnim odgojnim ciljevima artikuliranim oko potrebe za transformacijom učenikova individualno štetnog i društveno neprihvatljivog ponašanja koje će ovom transformacijom izgubiti obilježja poremećaja.

Odnos jedan odgajatelj - jedan odgajnik (učenik), napose ukoliko se radi o učeniku osnovne škole, a u situacijama u pravilu po broju učenika velikih škola i odjeljenja, izaziva neke dileme. Ove dileme propituju elemente kadrovske i materijalne (financijske, prostorne ...) karaktere socijalnopedagoškog rada, ali i

dileme koje bismo mogli općenito označiti moralnim. Možda je sve njih moguće prepoznati u nerijetko glasnim pitanjima prosvjetnih radnika koja izražavaju sumnju u moralnu ispravnost opredjeljenja da se posebna pažnja (kadrovi, prostor, financijska svojstva ...) poklanja učenicima koji "svojem ponašanjem to ne zavrijeduju", a da se istovremeno zapostavljaju brojni drugi učenici "pristojnog ponašanja". Doda li se ovome i iskustvo odgajatelja prema kojemu u pravilu izostaje bilo kakava zahvalnost učenika ili njegove obitelji za uistinu ne male napore odgajatelja, a čak štoviše, u pravilu ovi učenici, a nerijetko i njihovi roditelji, iskazuju različite vidove agresivnog ponašanja prema odgajateljima, postaje razumljiva učestalost i glasnost spomenutih i sličnih pitanja. Razumljiva, ali samo donekle. Razumljiva je s, kažimo tako, općeljudskog stajališta, ali sa stručnog stajališta teško ju je moguće opravdati. Riječ je naprosto o tome da su nailazeći na učenike s poremećajima u ponašanju odgajatelji naišli na teži (teže rješiv) stručni problem kojega valja riješiti, točnije rješavati u relativno dugom vremenu, a u čemu osobna pitanja, osjećaj povrijeđenosti i sl. može biti tek jedan od elemenata koji priječi povoljan ishod procesa socijalnopedagoškog rada. Vjerojatno bi dilema bilo značajno manje kada bi svi odgajatelji bili podrobnije

¹ Termin "odgajatelj" ovdje koristimo u najširem smislu te pod time podrazumijevamo nastavnika, razrednika, pedagoga ili stručnog suradnika posebno educiranog za socijalnopedagoški rad s učenikom s poremećajima u ponašanju.